

А. Чыгір

АСАБЛІВАСЦІ ФУНКЦЫЯНАВАННЯ СРОДКАЎ ВЫКАЗВАННЯ ЭВІДЭНЦЫЯЛЬНАСЦІ Ё БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

Нягледзячы на тое, што тэрмін *эвідэнцыяльнасць* быў уведзены ў лінгвістыку ўжо ў 1911 годзе, яна доўгі час не вызначалася як універсальная граматычная катэгорыя. Упершыню на незалежнасць катэгорыі эвідэнцыяльнасці звярнуў увагу Р. Якабсон, які прыцягнуў да гэтага феномена ўвагу лінгвістычнай суполкі, што дапамагло выявіць вялікую разнастайнасць маркераў эвідэнцыяльнасці не толькі ў амерынскіх ды балканскіх, але і ў многіх мовах свету. Абапіраючыся на распаўсюджаны ў сучаснай лінгвістыцы падыход, распрацаваны У. А. Плунгянам, мы можам аднесці да семантычнага поля эвідэнцыяльнасці маркеры, асноўнай функцыяй якіх з'яўляецца спасылка на крыніцу інфармацыі аб паведамляемай сітуацыі.

З мэтай аналізу асаблівасцяў функцыянавання маркераў эвідэнцыяльнасці ў беларускай мове былі адабраныя каментары і рэпартажы з навінавых інтэрнэт-парталаў БЕЛТА і Sputnik.by, якія змяшчаюць сродкі выражэння эвідэнцыяльнасці. Агульны корпус адабранага матэрыялу на беларускай мове склаў 232 мікраконтэксты з маркерамі катэгорыі эвідэнцыяльнасці.

Аналіз практычнага матэрыялу паказаў, што асноўным сродкам выражэння катэгорыі эвідэнцыяльнасці і ў каментарых, і ў рэпартажах на беларускай мове сталі лексіка-семантычныя групы дзеясловаў маўленчай дзейнасці, адносна частотнасць якіх склала 52 % і 49 % адпаведна.

Варта таксама адзначыць, што такія маркеры эвідэнцыяльнасці, як прамая гаворка і цытацыя, назоўнікі, якія абазначаюць крыніцу інфармацыі, уводна-мадальныя словы і прыслоўі, а таксама прыназоўнікава-іменныя абароты, маюць частотнасць, якая з'яўляецца практычна аднолькавай для абодвух жанраў: так, адносна частотнасць прамой гаворкі ды цытацыі і ў каментарых, і ў рэпартажах на беларускай мове склала 42 %, назоўнікі, якія называюць крыніцу інфармацыі, сустрэліся ў тэкстах абодвух жанраў з адноснай частотнасцю 9 %, уводна-мадальныя словы і прыслоўі ў каментарых і рэпартажах ужываюцца з адноснай частотнасцю 4 % і 5 % адпаведна. Частотнасць прыназоўнікава-іменных абаротаў таксама нязначна вагаецца: яна склала 6 % у каментарых і 4 % у рэпартажах.

Таксама неабходна звярнуць увагу на тое, што ў беларускамоўных рэпартажах, у адрозненне ад каментараяў, з'яўляюцца дзеясловы пачуццёвага ўспрымання. Прысутнасць гэтага маркера эвідэнцыяльнасці менавіта ў тэкстах дадзенага жанру не выпадковая: рэпартажы заўсёды ўключаюць словы відавочцаў якой-небудзь падзеі, якія часта перадаюцца з дапамогай лексікі, што ўваходзіць у семантычнае поле сэнсарнага ўспрымання.

Іншымі словамі, можна заключыць, што ў беларускай мове ужываюцца разнастайныя сродкі выказвання эвідэнцыяльнасці, як на лексічным, так і на сінтаксічным узроўні.